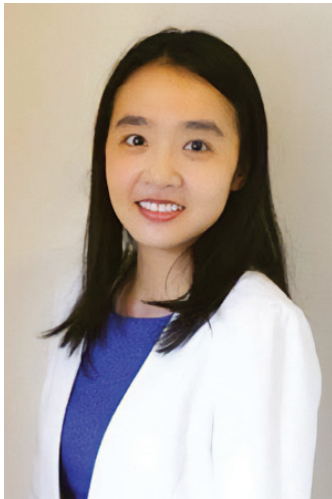

ผศ.ดร.อภิษฐา สิตาวิชกุล

ภาควิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรมเกษตร

คณะอุตสาหกรรมเกษตร

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

โอกาสเติบโตทางเศรษฐกิจ ของอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์ เพื่อความยั่งยืน

ด้วย การเปลี่ยนแปลงไปสู่การรับมือกับภาวะโลกร้อน สภาพอากาศแปรปรวน และภัยพิบัติ ประกอบกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 และวิกฤตขยะ ส่งผลให้ทั่วโลกหันมาให้ความสำคัญกับ “การเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม” ทำให้หลายธุรกิจต้องปรับตัวอย่างต่อเนื่องและมองหาโอกาสทางธุรกิจรูปแบบใหม่ที่เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

การปรับตัวนี้มีขึ้นทั้งในมุมของการปรับโมเดลธุรกิจใหม่ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การปรับกระบวนการผลิต และที่ขาดไม่ได้คือการปรับบรรจุภัณฑ์ไปสู่บรรจุภัณฑ์เพื่อความยั่งยืน จะเห็นว่า บรรจุภัณฑ์แบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง (single use packaging) เช่น ขวดพลาสติก โฟม กล่องอาหาร ถ้วยกาแฟ และสินค้าอุปโภคบริโภคที่เคลื่อนไหวเร็ว (fast moving consumer goods: FMCG) เช่น อาหารบรรจุ เครื่องดื่ม อุปกรณ์อาบน้ำ มีบทบาทสำคัญที่ส่งผลกระทบให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและชีวิตความเป็นอยู่ ทำให้หลายประเทศต้องขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงในบรรจุภัณฑ์จากทุกภาคส่วน อย่างเช่น ในกลุ่ม

สหภาพยุโรป ภาครัฐมีการออกกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับขยะบรรจุภัณฑ์ โดยเฉพาะขยะบรรจุภัณฑ์แบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง และให้มีการเปลี่ยนแปลงระบบการผลิตและการบริโภคตลอดวงจรชีวิตของผลิตภัณฑ์ เพื่อเอื้อต่อระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนที่แท้จริง แต่การผลักดันสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนไม่ได้มาจากภาครัฐเท่านั้น บริษัทและผู้ค้าปลีกมีการปรับตัวเชิงรุกที่จะพัฒนาความยั่งยืนของบรรจุภัณฑ์ ทางด้านผู้บริโภคก็เป็นอีกแรงผลักดันและมองหาแนวทางในการช่วยลดปัญหาภาวะโลกร้อนและต้องการเชื่อมโยงกับแบรนด์ที่ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น อาทิเช่น McDonald's ประกาศว่า บรรจุภัณฑ์จะสามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ 100% และรีไซเคิลได้ภายในปี 2025 ดังนั้นบรรจุภัณฑ์ที่ยั่งยืนกำลังกลายเป็นสิ่งสำคัญสำหรับทั้งธุรกิจและผู้บริโภคมากขึ้นกว่าที่เคยเป็นมา

ในปี 2020 มูลค่าของอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์ทั่วโลกมีมูลค่า 33 ล้านล้านบาท และมีอัตราการเติบโตเฉลี่ย 5 ปี (2017-2023) ที่ร้อยละ 4.3 โดยในปี 2021 มูลค่าของอุตสาหกรรมบรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีมูลค่าสูงถึง 9 ล้านล้านบาท และอัตราการเติบโตสูงกว่าร้อยละ 6.2 ถือเป็น

โอกาสทางเศรษฐกิจของผู้ประกอบการบรรจุภัณฑ์ ในการเติบโตจากมูลค่าตลาดในกลุ่มอุตสาหกรรมนี้ อาทิเช่น บรรจุภัณฑ์รีไซเคิล บรรจุภัณฑ์ทดแทนจากวัสดุธรรมชาติ และหมึกพิมพ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ในประเทศไทยหลายคนคงคุ้นกับแนวคิดการเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ‘ลด ใช้ซ้ำ รีไซเคิล’ หรือ 3R (Reduce Reuse Recycle) ซึ่งในปัจจุบันธุรกิจจำเป็นต้องปรับตัวและสะท้อนถึงแนวคิดนี้ไม่เพียงแต่ช่วยรักษาสิ่งแวดล้อม แต่ยังเพิ่มความภักดีต่อแบรนด์ในกลุ่มผู้บริโภคที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อมที่มีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง ไม่เพียงเท่านั้นจากวิกฤตการแยกและจัดการขยะที่ยังเป็นปัญหาสำคัญของประเทศ เป็นแรงขับเคลื่อนให้ผู้ประกอบการ

การในอุตสาหกรรมต้องปรับตัวและสร้างระบบการจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงเชื่อมโยงทุกภาคส่วนตลอดห่วงโซ่อุปทานให้เกิดเป็นวงจรนิเวศอย่างยั่งยืน ส่งผลให้ความต้องการบรรจุภัณฑ์เพื่อความยั่งยืนเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง ทางด้าน

ภาครัฐมีการสนับสนุนนโยบายเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) ภายใต้โมเดลเศรษฐกิจแบบใหม่ (BCG Model) ของประเทศ และมีการประกาศ Roadmap การจัดการขยะพลาสติก พ.ศ. 2561-2573 โดยให้มีการเลิกใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียว 4 ชนิด ภายในปี 2565 เพื่อใช้วัสดุทดแทนที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ถุงพลาสติกหูหิ้วแบบบางที่มีความหนาแน่นน้อยกว่า 36 ไมครอน กล่องโฟมบรรจุอาหาร แก้วพลาสติกที่มีความหนาแน่นน้อยกว่า 100 ไมครอน และ หลอดพลาสติก ซึ่งจะมีผลกระทบต่อผู้ประกอบการบรรจุภัณฑ์และผู้ประกอบที่เกี่ยวข้องมีการเปลี่ยนแปลงไปสู่บรรจุภัณฑ์เพื่อความยั่งยืน โดยมุ่งเน้นที่การนำเทคโนโลยีวัสดุและนวัตกรรม การปรับภูมิทัศน์ใหม่ และการสร้างเครือข่ายและโอกาสในการเติบโตของธุรกิจ

บรรจุภัณฑ์เพื่อความยั่งยืน (Sustainable packaging) อาจกล่าวให้เข้าใจง่ายๆว่า เป็นบรรจุภัณฑ์ที่ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และยังคำนึงถึงผลกระทบต่อทางเศรษฐกิจและสังคมด้วย โดยสามารถเกิดขึ้นได้หลายรูปแบบ ได้แก่ การใช้วัตถุดิบรีไซเคิล 100% การลดขั้นตอนในกระบวนการผลิต และห่วงโซ่อุปทาน และการลดคาร์บอนฟุตพริ้นท์ การนำกลับมาใช้ใหม่ได้ โดยการสร้างระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน (circular economy) สำหรับบรรจุภัณฑ์ หรือขยายวงจรชีวิตและการใช้งานของบรรจุภัณฑ์ อย่างเช่น บรรจุภัณฑ์เพื่อความยั่งยืนต้องคำนึงถึงมิติปัจจัยทางเศรษฐกิจ ต้องมีการ

กำหนดราคาที่แข่งขันได้เหนือตัวเลือกบรรจุภัณฑ์พลาสติกทั่วไปหรือพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียว ไม่เช่นนั้นแล้วอาจไม่สามารถเข้าสู่ตลาดและเติบโตทางธุรกิจได้

อย่างไรก็ตามความยั่งยืนในบรรจุภัณฑ์ไม่ใช่แค่เรื่องของประเภทวัสดุและเทคโนโลยีวัสดุเท่านั้น บรรจุภัณฑ์

ของผลิตภัณฑ์ที่ยั่งยืนต้องมาพร้อมกับการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่ยั่งยืนด้วย หรือที่เรียกว่า การออกแบบเชิงนิเวศเศรษฐกิจ (Economic and ecological design: Eco-Design) เป็นกระบวนการออกแบบที่ผนวกแนวคิดด้านเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมเข้าไปในขั้นตอนของการออกแบบผลิตภัณฑ์โดยพิจารณาตลอดวัฏจักรชีวิตของผลิตภัณฑ์ ซึ่งจะส่งเสริมให้ธุรกิจยิ่งเหนือคู่แข่ง อาทิเช่น การปรับบรรจุภัณฑ์ให้เหมาะสมโดยลดวัสดุหรือน้ำหนักเบาลง จะช่วยลดต้นทุนบรรจุภัณฑ์ได้ รวมถึงต้นทุนการขนส่ง โดยธุรกิจควรคำนึงถึงการผสมผสานของวัสดุและการออกแบบบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์โดยคำนึงถึงการนำกลับมาใช้ใหม่และลดผลกระทบกับสิ่งแวดล้อม ตัวอย่างเช่น ถุงช้อปปิ้งจาก H&M สามารถเปลี่ยนเป็นไม้แขวนเสื้อได้โดยถุงช้อปปิ้ง H&M ทำ

Photo by JORDAN STEAD

2021 ทาง Amazon สามารถลดน้ำหนักของบรรจุภัณฑ์ขาออกได้กว่า 36% และกำจัดวัสดุบรรจุภัณฑ์มากกว่า 1 ล้านตัน ซึ่งเทียบเท่ากับกล่องจัดส่ง 2 พันล้านกล่อง ไม่เพียงแต่ละธุรกิจมุ่งไปสู่เป้าหมายของการพัฒนาธุรกิจที่ยั่งยืนเท่านั้น แต่ยังมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม อาทิเช่นการร่วมมือกันระหว่าง Amazon และ Procter & Gamble ในการคิดค้น Tide Eco-Box (ภาพที่ 2) ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ซักผ้าสูตรเข้มข้นของ Tide ที่บรรจุในบรรจุภัณฑ์รีไซเคิลได้ 100% และปลอดภัยในการขนส่ง และเมื่อเทียบกับบรรจุภัณฑ์เดิม Tide Eco-Box ใช้พลาสติกน้อยกว่า 60% และน้ำหนักน้อยกว่า 30% และไม่ต้องมีวัสดุบรรจุภัณฑ์อื่นเพิ่มเติมสำหรับการจัดส่ง

• ภาพที่ 2 Tide Eco-Box
แหล่งอ้างอิง:

<https://www.aboutamazon.com/>

จะเห็นว่า ธุรกิจในทุกอุตสาหกรรมมีการขับเคลื่อนไปสู่การพัฒนาธุรกิจที่ยั่งยืน จากทั้งภาครัฐ คู่ค้าทางธุรกิจ ผู้บริโภค หรือแม้แต่ผู้บริโภค ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้นได้จะต้องเกิดจากความร่วมมือของหลายภาคส่วนบรรจุภัณฑ์เพื่อความยั่งยืนไม่ได้มองเพียงแค่บรรจุภัณฑ์ แต่ยังรวมถึงความยั่งยืนของธุรกิจที่เติบโตร่วมไปกับพันธมิตร และแสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นโอกาสของผู้ประกอบการบรรจุภัณฑ์ในการเติบโตของธุรกิจและเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาบรรจุภัณฑ์เพื่อความยั่งยืนกับธุรกิจในการสร้างความได้เปรียบเหนือคู่แข่งธุรกิจอื่น 🌈